

ELŐTERJESZTÉS
az MTA Könyvtári Bizottság 2024. december 18-ai ülésére

Az MTA Könyvtár és Információs Központ
2025. évi terve

Készítette: Kalydy Dóra, általános főigazgató-helyettes

Látta: Monok István főigazgató, Holl András informatikai főigazgató-helyettes

Vezetői összefoglaló

Az MTA Könyvtár és Információs Központ 2025. évi munkatervében kiemelt helyet kap egy új stratégia megalkotása. Az új stratégiai időszakra vonatkozó prioritások felállítása, amelynek első éveit az MTA200 munkáinak kiszolgálása és az azokban való aktív részvétel határozzák meg. A Könyvtár küldetésnyilatkozata alapján továbbra is hangsúlyos az országos tudományos információs rendszer kialakításában való szakértői munkánk és a tudományos kutatói tevékenység folytatása. Folytatjuk a muzeális értékű dokumentumok digitalizálást. A hagyományos könyvtári és levéltári feladataink mellett fontos szerepet kap a két országos közfeladat ellátása, illetve az MTA200 ünnepi évre való készülés. Az Elektronikus Információs szolgáltatás (EISZ) működése kapcsán az Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH) által kiadott országos nyílt tudomány irányelvek mentén bővítjük a kiadókkal kötött átmeneti szerződések körét, a nyílt hozzáféréssel elérhető magyar affiliációs publikációk számát. Az MTMT tájékoztató szerepét erősítjük, új keresési lehetőségek és keresőfelület fejlesztünk, megoldjuk a nem elfogadható közlési gyakorlatot folytató folyóiratok kezelését. A könyvtár a következő évben folytatja könyvkiadói tevékenységét a gyűjteményeiben található értékes művek és kéziratok tanulmánnyal, esetenként fordítással ellátott hasonmás kiadásával és a könyvtárban folyó munka kapcsán kialakult gyakorlatok közreadásával. Fontos kiemelni, hogy a kutatási és a könyvkiadási programot már az MTA közelgő bicentenáriumi ünnepségét előkészítendő terveztük meg.

Előterjesztés

Irányítás, menedzsment

A Könyvtár 2025. évi munkáját és az egész stratégiai ciklust (2025-2028) az új könyvtári felhő alapú platformra való átállás, a Bicentenáriumi előkészületek, valamint a Székház felújítás során a régebben két épület összekötésének tervezés és a kivitelezés megkezdése határozzák meg.

Annak érdekében, hogy a könyvtári szolgáltatásokat magas szinten tudjuk tartani a Könyvtárnak át kell állni egy új, a jelenlegi könyvtárszakmai kihívásoknak megfelelő felhő alapú rendszerre. Olyan rendszerre van szükség, mely a könyvtári dokumentumokat (nyomtatott, elektronikus, digitális) egységes rendszerben, a könyvtári munkafolyamatokat személyre szabottan kezeli, a könyvtári feldolgozási és szolgáltatási statisztikát vizuálisan is megjeleníti. A felhő alapú platformnak kapcsolódnia kell más adatbázisokhoz, egy felületen kell megjeleníteni a különböző szolgáltatásokat a kutatói, olvasói igények minél gyorsabb, hatékonyabb és szakszerűbb kiszolgálása érdekében. Az

átállás technológiájának alapvetően figyelembe kell vennie az MTMT szoftver megújításával kapcsolatban, az MTA vezetése és az MTMT TT által meghatározott kívánalmakat is.

Továbbra is aktívan hozzájárulunk az országos kutatótámogatási rendszer működéséhez, szolgáltatásainkat fejlesztjük, és növeljük láthatóságunkat. Az MTA vezetőivel egyeztetetten fokozzuk erőfeszítéseinket az államigazgatási szereplőkkel való tárgyalásokon abból a célból, hogy az MTMT, a REAL adatbázisok, a TTO elemző tevékenysége, az EISZ és a határokon túli magyar intézmények tudományos információellátása ne pusztán eseti, hanem stratégia alapú, kiszámítható keretfinanszírozást kapjon.

Nemzetközi együttműködéseinket tovább erősítjük. Aktív szerepet vállalunk hazai és nemzetközi könyvtáros munkabizottságok, szervezetek tevékenységében (Magyar Könyvtárosok Egyesülete, Hungarian Research Data Alliance, Liber Citizen Science Working Group, Conference of European Research Libraries, Tudományértékelés, tudományelemzés megújítása). Nemzetközi jelenlétünket konferenciákra való részvétellel és előadások tartásával továbbra is fenntartjuk, 2025 őszén újra megrendezzük a Focus on Open Science nemzetközi konferenciát. A konferencián kiemelt figyelmet szentelünk a mesterséges intelligencia és a könyvtári feladatok összehangolására, a mesterséges intelligencia okozta kihívások kezelésére.

Külföldi partnerintézményeinkkel folytatjuk az együttműködést (Dunhuang Akadémia, Bibliothèque nationale et universitaire de Strasbourg) és nyitottak vagyunk újabb szakmai kapcsolatok kialakítására, úgy mint a Bécsi Egyetem Egyetemi Könyvtárral és a belgrádi Svetozar Markovic Egyetemi Könyvtárral.

Kiemelt figyelmet szentelünk a Könyvtárban őrzött kulturális örökség dokumentumok disszeminálására, javaslatot teszünk a Tudomány évéhez kapcsolódó magyar és külföldi roll-up kiállítás tervéhez.

Szakmai továbbképzés

Továbbra is nagy hangsúlyt fektetünk munkatársaink továbbképzésére megújuló szolgáltatásaink érdekében. A felhő alapú könyvtári platform megújításához kapcsolódóan, a Szakinformatikai osztály elkezdte az érintettek képzését. A külső szakemberek által tartott továbbképzéseket kiegészítjük belső képzésekkel, speciális nyelvtanfolyamokkal. Éves tervet készítünk a továbbképzések ütemezéséről, figyelembe véve az előző években megvalósult továbbképzéseket.

Az országos közfeladatok ellátása, illetve országos kutatási programok, évfordulós ünnepség sorozatok pénzügyeinek lebonyolítása mentén a Gazdasági Igazgatóság dolgozóira egyre nagyobb teher hárul, ezért kiemelten figyelünk szakmai továbbképzésükre.

Országos közfeladatok

Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT)

Folytatjuk az egyeztetéseket az MTMT működéséhez szükséges pénzügyi források folyamatos biztosítása érdekében. A hazai tudományértékelés számára, MTMT adatokon alapuló, új bibliometriai mutatókat kell kifejleszteni, melyek alkalmazhatóak mind kutatók, mind kutatást végző intézmények, mind hazai kiadású tudományos folyóiratok értékelésére, és alkalmazhatóak

többféle értékelési helyzetben. A bizottsági munka és az intézményekkel közösen tartott nyílt napokon kialakult elvárásrendszer alapján az MTMT3 követelményspecifikációját kidolgozzuk, ami a későbbiekben a közbeszerzési dokumentum részét képező műszaki leírás lesz.

Elektronikus Információszolgáltatás (EISZ) Nemzeti program

AZ EISZ működését folyamatosan biztosítjuk. A kiadókkal folytatott tárgyalások során igyekszünk az intézmények számára legkedvezőbb ajánlatokat elérni. A magyar elektronikus nyílt hozzáférésű szakkönyvek számát növeljük. A Határon túli intézmények elektronikus tudományos tartalommal való ellátását a 2024. évi maradvány tartalékkeretből biztosítjuk.

2025. novemberében megrendezzük a 8. Focus on Open Science Budapest nemzetközi konferenciát mely tematikájában is kapcsolódni fog a Tudomány Éve programsorozathoz.

Gyűjteménygondozás

- Folytatjuk a dokumentumok RFID címkével való ellátását azért is, hogy az új épületben való elhelyezéskor már lehetőleg minden mozgatni kívánt dokumentum rendelkezzen ilyennel (nyomkövetés).
- folytatjuk a 17–18. századi nyomtatványok autopszián alapuló rekatalogizálását,
- folytatjuk az Erdélyi Tár feldolgozása az integrált rendszerben és a repozitóriumban.
- A Régi Könyvek Gyűjteménye folytatja a 16. századi könyvek autopszián alapuló leírását és ellenőrzését, a nyomtatott katalógus előkészítését.
- Megjelentetjük a Kaufmann-gyűjtemény régi könyveinek leíró katalógusát.
- Fontos gyűjteményt fejlesztő tevékenysége a Könyvtárnak a magyar szakkönyv kiadók munkájának támogatása azzal, hogy teret ad könyvbemutatóknak. A bemutatott könyvek – és a kiadó által megjelentetett egyéb kiadványok – így ajándékként kerülnek állományunkba.

REAL repozitórium

Fontos feladatunk továbbra is a magyar tudományos művek teljes szövegű online elérhetőségét biztosítani. Helyet biztosítunk kisebb egyetemek és kutatóintézetek számára tudományos munkáik megőrzésére és szolgáltatására, gazdagítva ezzel a nyílt hozzáférésű dokumentumok körét, és a tudománypolitikai elemzések bázis korpuszát. Fenntartjuk és bővítjük a nyílt tudomány elveinek megfelelő kapcsolódási lehetőségeket biztosító EPrints szoftveren alapuló szolgáltatást.

Magyar nyelvű tudományos folyóiratok technikai támogatása

Az MTA felkérésére könyvtárszakmai és a modern tudományos kommunikáció szabványainak megfelelő technikai támogatást nyújtunk az MTA KFB által támogatott folyóiratok kiadásához.

Digitalizálás

Pályázati lehetőségek mentén 2025-ban is folytatjuk az MTA-hoz köthető könyvek digitalizálását, a kutatói igények, a nemzeti évfordulók kapcsán, de főként az MTA bicentenáriumi ünneplését

szolgáló egyedi digitalizálást végzünk. Befejezzük a Ligeti-hagyaték digitálizálását és nyílt hozzáféréssel való kereshetőségét.

Raktározás

A Könyvtárhoz tartozó belső raktárakból folyamatosan szállítjuk a felújított és kibővített törökbálinti raktárba a különböző gyűjteményrészeket. Az Akadémiai Levéltár anyagának szortírozása és rendezése folyamatos.

Restaurálás, kötészeti munkák

A különgyűjtemények állományában lévő veszélyeztetett dokumentumok egy részét igyekszünk pályázati források bevonásával restauráltatni. A törzsgyűjteményben lévő dokumentumok kötészeti felülvizsgálata folyamatos, a Könyvtár anyagi lehetőségei mentén külső szakember bevonásával elvégezzük a szükséges munkákat.

Szolgáltatások

Olvasótermi állomány

A törzsgyűjtemény olvasótermi állományának átrendezését folyamatosan végezzük a legfrissebb szakirodalom szabadpolcos átrendezésével.

Akadémikus bibliográfia készítése

2025-ben folytatjuk a 2000 óta elhunyt akadémikusok tudományos és tudományos ismeretterjesztő műveinek bibliográfiáját, melyet az MTMT adatbázisba töltünk fel kapcsolódva a bicentenáriumi feladatokhoz. <https://akademikus.mtak.hu/>

Open Journal Systems (OJS)

Az elmúlt években sikeresen beindított OJS szolgáltatásunkat az év során lehetőségeinkhez mérten bővíteni szeretnénk újabb szerkesztőségek bevonásával, a meglévők nyilvánossá tételével.

DOI azonosítók

A megnövekedett DOI regisztrációk miatt további online oktatásokat tartunk a szolgáltatást igénybe vevők számára.

MTA pályázati rendszerek támogatása adatkezelési tervek és Open Science követelmények tekintetében

Várható az MTA pályázati rendszereiben Open Science ill. tudományértékelési szempontból új elemek megjelenése (mint például az adatkezelési terv). A könyvtárnak fel kell készülnie támogató-információs szolgáltatások biztosítására ezen a területen.

Kiállítások

A Székházfelújítás nem teszi lehetővé nagyobb kiállítás tervezését, így csak az Olvasóteremben tudunk kamarakiállításokat szervezni a Könyvtár törzsgyűjteményéből.

A Magyar Tudomány évéhez kapcsolódva roll-up kiállítást tervezünk az MTA200 Bizottsággal közösen.

2025 szeptemberben az MTA–Kína konferenciához kapcsolódva „Magyra tudósok a selyemúton” címmel rendezünk roll-up tárlatot.

Benkő Samu hagyatékából kiállítást szervezünk a Tudós Kávézóban.

Nemzeti Casino Könyvtára könyvfal-kiállítást az Akadémiai Klubban 2025. január 21-én nyitjuk meg hivatalosan.

Részt veszünk az MTA200 Nemzeti Múzeumban rendezendő kiállítás anyagának összeállításában.

Konferenciák

A Scientific Knowledge Services szolgáltatóval közösen 2025. őszén ismét megrendezzük a Focus on Open Science nemzetközi konferenciát kapcsolódva a Tudomány éve rendezvénysorozathoz, a mesterséges intelligencia használata és gyakorlata által felvetett kérdéseket körbejárva.

2025 folyamán workshop jelleggel folytatjuk a szakkönyvkiadás megújításához kapcsolódó egyetemi könyvtári és szakkönyvtári egyeztetéseket.

A Magyar Könyvtárosok Egyesületével együttműködve részt veszünk a közösségi tudomány mint kutatómódszertan népszerűsítésében.

Az MTA KIK kutatási tevékenysége

Egyre nagyobb hangsúlyt fektetünk tudományos arculatunk kialakítására. 2025-ban folytatjuk a megkezdett munkákat:

- részt veszünk az MTA bicentenáriumi ünnepségeit előkészítő kutatásokban
- saját muzeális állományunk tudományos szintű feltárása (gyűjtők és gyűjtemények az MTA KIK állományában, MTA történeti forrásai az Akadémiai Levéltárban, Ligeti-hagyaték, Nemzeti Casino Könyvtára, örmény gyűjtemény).
- Folytatjuk az OTKA programjainkat.
A 2019-ben a Leuveni Egyetemmel közösen alakított nemzetközi kutatócsoport (STS Research Group) munkájának folytatása, nemzetközi megjelenítése (rangos publikációk és rendezvények formájában).
- Rendszeres, illetve eseti tudománymetriai, kutatásértékelési és tudományelemzési szolgáltatások az MTA vezetői fórumai és beszámolói (MTA Közgyűlése, Országgyűlési beszámoló stb.) részére.
- Együttműködésben foglalt, társfinanszírozott kutatásértékelés, tudományelemzés és tudományos információszolgáltatás a hazai akadémiai szféra és a tudománypolitika szereplői – kutatóhelyek, finanszírozó szervezetek stb. – részére (HUNREN, NKFIH, KIM, egyetemi szféra).
- A Szegedi Tudományegyetemmel kötött együttműködés értelmében az SZTE könyvtár-informatikus mesterképzésére tervezett tudománymetriai szakirány szakmai gondozása.

- Könyvtártudományi kutatások, a HRDA (Hungarian Research Data Alliance) csoport munkájának bemutatása a hazai kutatási adatokkal kapcsolatos vizsgálataikról.
- A Tokaj-Hegyalja Egyetemmél kötött együttműködés értelmében a Citizen Science (közösségi tudomány) külön MA kurzust kapott, könyvtárunk munkatársa tartja.
- Részt veszünk egy közösségi tudomány (citizen science) mintaprojekt lebonyolításában (Cimkéről, címkére).
- Munkatársaink részt vállalnak különféle egyetemeken folyó OTKA kutatásokban.
- A Tudomány a Magyar Nyelvért Nemzeti Program keretében, a HUN-REN NYTK-val együttműködésben folytatjuk a REAL szövegkorpuszra épülő nyelvtechnológiai kutatásainkat.

Könyvkiadás

2025-ben is folytatjuk megélénkült könyvkiadói tevékenységünket.

Az MTA Titkárságtól átvett **Akadémiai Székfoglalók** kiadását folytatjuk.

Magyar tudósok a selyemúton

A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának közleményei. Új sorozat

- Nemzeti Casino
- Fejér György: Egy Magyar Tudós Társaság felállításáról
- Horváth József: Magyarországi promóciós kiadványok kritikai jegyzéke 1850-ig

Bécsi Magyar Hírmondó chrestomatia

Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez (Az SZTE BTK Régi Magyar Irodalom Tanszékkal együttműködve)

16/8. Erdélyi könyvesházak 1575–1800, szerk. Bándi András, Monok István, Verók Attila

Kaufmann-gyűjtemény régi könyveinek katalógusa

A negyven vezér című keretes mesegyűjtemény kéziratának hasonmás kiadása fordítással és tanulmánnyal.

Akadémiai Levéltár

Az Akadémiai Levéltár kiemelt feladata 2025-ben is a kutató- és ügyfélszolgálat ellátása, és ehhez kapcsolódóan az új és a régi átvett anyagok rendezése, és az ezekben az iratokban levő átfedések megszüntetése, a jegyzékek digitalizálása lesz. Komoly munkát jelent minden évben az MTA Titkárságáról beérkező irattári anyag átvétele, az MTA Titkársága számára továbbra is ellátjuk a napi ügyvitelhez szükséges iratok előkeresését. 2025-ben kiemelt feladat a bicentenáriumi kutatásokhoz kapcsolódó levéltári iratok előkészítése, az Akadémia és az Akadémiai Könyvtár történetének kutatása.

Belső ellenőrzés

A 2025. évi ellenőrzési témák a következők:

- Az Akadémiai Levéltár működésének ellenőrzése
- A Gazdasági osztályon belül működő Munkaügyi csoport működésének ellenőrzése
- A Gazdasági osztályon belül a pénzkezelés rendjének ellenőrzése

KB .../2024. . sz. határozati javaslat

A Könyvtári Bizottság tagjai megismerték és jóváhagyták az MTA Könyvtár és Információs Központ 2025-re vonatkozó terveit és célkitűzéseit.
--

Budapest, 2024. december .4.

Monok István
főigazgató